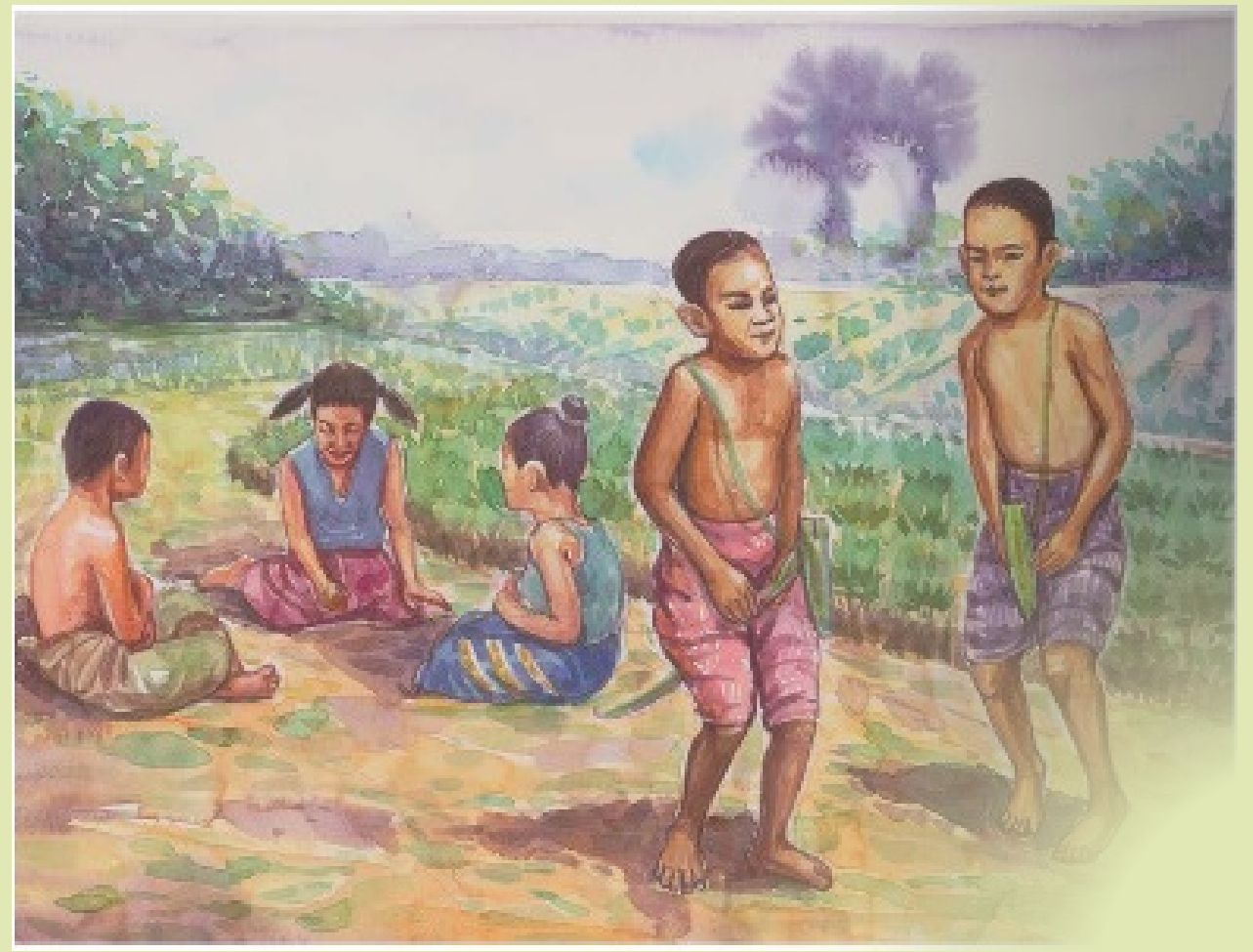

มีคำกล่าวที่ว่าชีวิตนั้นเปรียบดังสมุดบันทึกที่ว่างเปล่า ก่อนจะถูกปากกาแห่งโชคชะตาแต่งเติมเรื่องราวไปที่ละหน้าจนตกผลึกแง่มุมมองชีวิตเป็นข้อคิดและคติสอนใจ ซึ่งมีคุณค่าเกินกว่าปล่อยให้จางหายไปตามกาลเวลา จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจดจำความหมายเหตุการณ์ ที่อาจจดรหัสได้ตรงกับ คำว่า “ จดหมายเหตุ ” ประจักษ์พยานแห่งกาลเวลาที่ผสานเหตุการณ์และความทรงจำเข้าไว้ด้วยกัน

ในวันที่ 22 มีนาคมของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของอาจารย์จำเนียร สาระนาค ผู้จัดการ ร.ก.ส. คนแรก และธนาคารได้กำหนดให้เป็นวันวัฒนธรรม ร.ก.ส. กลุ่มงาน พืชรภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ ขอเชิญชวนทุกท่านรำลึกถึง อาจารย์จำเนียร สาระนาค ในกิจกรรมเพลินสาระ ครั้งที่ 4 “ **จดจำความหมายเหตุการณ์ ผ่านชีวประวัติอาจารย์จำเนียร สาระนาค** ” ซึ่งนำเนื้อหาบางส่วนจาก “หนังสือจำเนียร สาระนาค ปฐมบทแห่งวัฒนธรรม ร.ก.ส. และหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ” มาถ่ายทอดสิ่งที่หล่อหลอมตัวตน คุณธรรม คุณงามความดีจนกระทั่งวายชนม์ของท่าน อันสามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการทำงาน การครองตน และการสานต่อจิตวิญญาณอุดมการณ์ของชาว ร.ก.ส. จากรุ่นสู่รุ่น

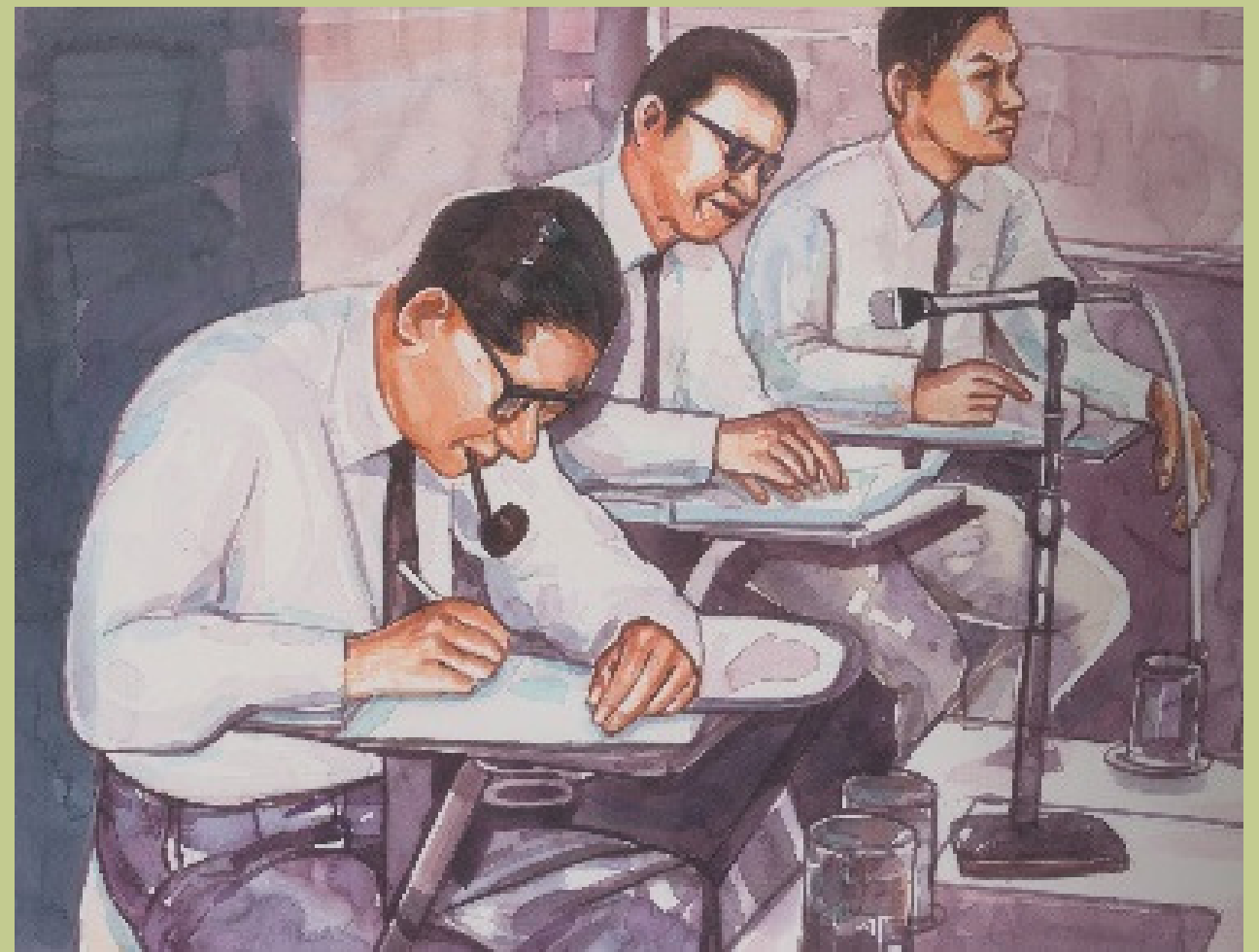
ปฐมวัยในบ้านสวน

ชีวิตวัยเยาว์ของอาจารย์จำเนียร สาระนาค ถูกหล่อหลอมขึ้นจากวิถีชีวิตชาวสวน ฝั่งธนที่มีความผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติ รวมถึงการสนับสนุนทางการศึกษา จากครอบครัว ทำให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ใฝ่ปฏิบัติตามวิถีแห่งปัญญาชนสมัยใหม่ จากคำบอกเล่า ของพระครูสังฆวิระรัทม์ รองเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม วัดเก่าแก่ย่านบางกอกใหญ่ ฝั่งธนบุรี ซึ่งมีความคุ้นเคยกับครอบครัวของท่านเป็นอย่างดี ทำให้ภาพเรื่องราวแต่หนหลัง กลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้ง

“ อาจารย์จำเนียร สาระนาค เกิดที่ตำบลวัดท่าพระ อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรคนที่ 4 ของรองอำมาตย์โท ขุนภักดีภูมิภาค (น้อม สาระนาค) และนางเจริญ สาระนาค มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 5 คน คือ จำนง จรัส จรุงย์ จำเนียร และจำลอง บิดาท่านถึงแก่กรรมในขณะที่ยังเด็ก ทำให้การดูแล สมาชิกในครอบครัวตกเป็นหน้าที่ของนางเจริญ สาระนาค หรือ “แม่นาย” แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งต้องทำงานอย่างหนักเพื่อส่งให้ลูกๆ ได้เข้าโรงเรียน เด็กชายจำเนียรเป็นคนชอบ เรียนหนังสือมาก เล่ากันว่าเมื่อเห็นพี่ๆ แต่งตัวไปโรงเรียนก็รำร้องจะขอไปเรียนหนังสือ กับเขาด้วย พออายุถึงเกณฑ์เข้าเรียนก็จะตื่นแต่เช้าตรู่ช่วยแม่นายป็นเก็บหมากหรือ มะพร้าวในสวนก่อนไปโรงเรียนเสมอ ได้รับเงินไปโรงเรียนวันละ 1 สตางค์ จากความขยัน หมั่นเพียรของท่าน ทำให้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยม 8 จากโรงเรียนมัธยมวัดปทุมคงคา และมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) นำความภาคภูมิใจมาสู่แม่นายเป็นอย่างยิ่ง ”

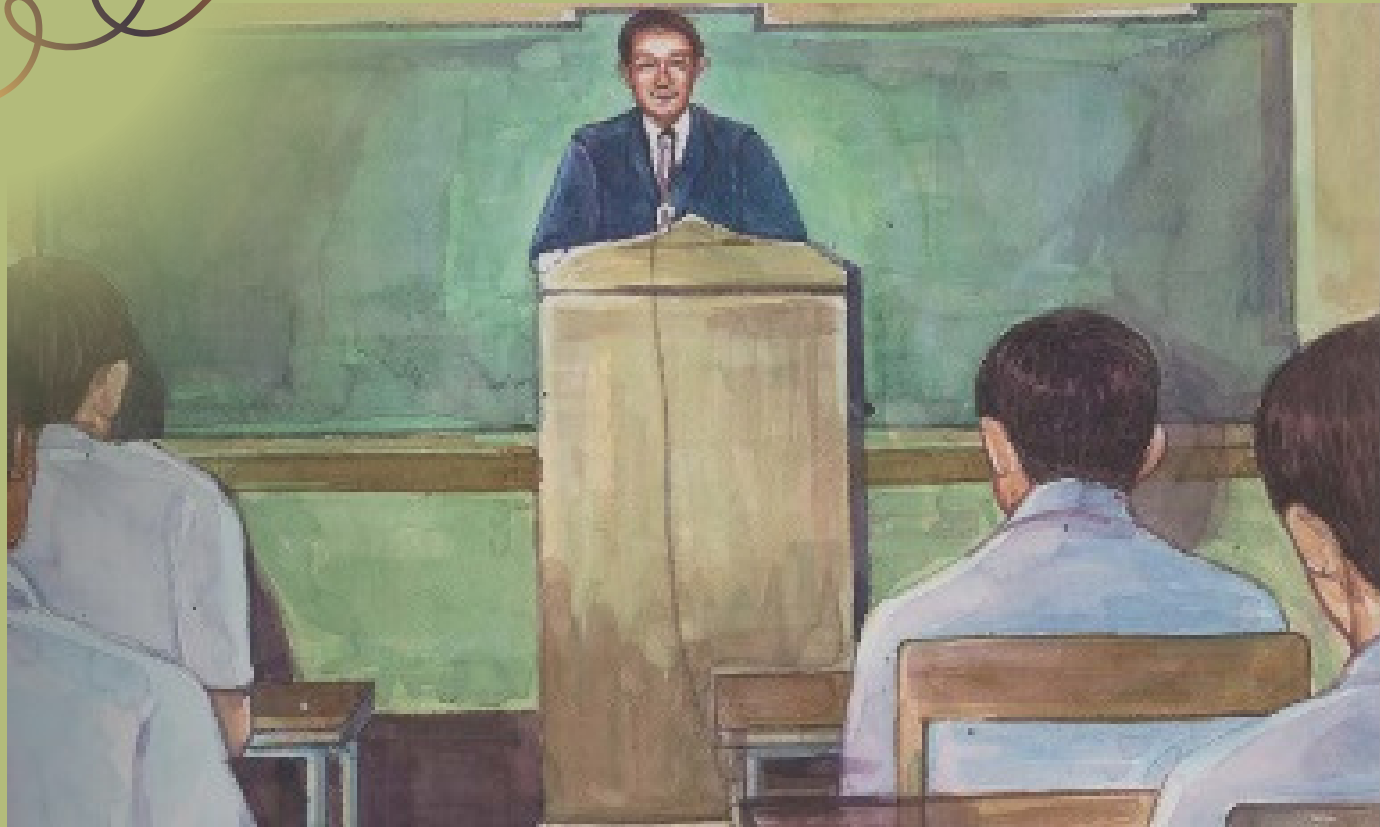
ภารกิจครั้งสำคัญ

อาจารย์จำเนียร สาระนาค เริ่มรับราชการครั้งแรกในตำแหน่งเสมียนชั้น 2 กรมบัญชีการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ (ปัจจุบันเป็นกระทรวงการคลัง) ในปีพ.ศ. 2472 และมีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับ ตำแหน่งหน้าที่สุดท้ายในการรับราชการคือ รองอธิบดีกรมสหกรณ์พาณิชย์ และธนกิจ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ จนกระทั่งวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2509 ได้ลาออกจากราชการเพื่อไปปฏิบัติงานในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร.ก.ส.)

ในช่วงที่เตรียมการก่อตั้ง ร.ก.ส. นั้น มีคนเคยพูดสບประมาณว่า *“ มันเป็นไปได้ ชาวบ้านยังไม่มืจะกินเอาเงินไปให้เขาทุแล้วเขาจะเอาที่โหมมาจ่ายคืน ”* ตอนนั้นท่านไม่พูดอะไรได้แต่เพียงอยู่ในใจว่า *“ เดียวจะทำให้ดู ”* แล้วก็ทำได้สำเร็จจริงๆ ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้จัดการนั้น ท่านมีอายุ 56 ปี เหลืออายุการทำงานไม่มาก จึงทำงานแข่งกับเวลาอย่างเต็มที่ ไม่ยอมปล่อยเวลาให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์แม้แต่น้อย คุณูปการที่สำคัญคือนวัตกรรมด้านสินเชื่อ โดยให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันอย่างน้อย 5 คน และค้ำประกันซึ่งกันและกันเรียกว่า การรับรองและรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยภาครัฐ

ผู้ตั้งงานไว้ชอบ

เป็นที่รู้กันดีว่าเรื่องความซื่อสัตย์ของอาจารย์จำเนียร สาระนาค เป็นที่ยอมรับของคนทุกระดับทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในบางครั้งความตรงไปตรงมาของท่าน กลายเป็นการขัดผลประโยชน์ของคนอื่น ทำให้ท่านถูกเชิญไปแก้ข้อกล่าวหาเรื่องทุจริต ซึ่งมีการตั้งข้อกล่าวหาถึง 25 ข้อ ท่ามกลางที่ประชุม โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับ

ปลัดกระทรวงเต็มห้องประชุม คุณพิบูลย์ วรรณแสง อดีตผู้บริหาร ร.ก.ส. ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับท่าน และเข้าร่วมประชุมในครั้งนั้น ได้เล่าถึงอาการปฏิกิริยาของอาจารย์จำเนียร สาระนาค ขณะรับฟังข้อกล่าวหาอย่างน่าสนใจว่า

“ ในขณะที่เขาอ่านข้อกล่าวหาไปเรื่อยๆ ท่านหลับตานั่งฟังอย่างสงบ ไม่พูดอะไร ไม่เขียน ไม่จดบันทึกอะไรทั้งสิ้น พอเขาอ่านข้อกล่าวหาเสร็จ ประธานในที่ประชุมเชิญให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง อาจารย์จำเนียร สาระนาค นั่งชี้แจงไปที่ละข้อจากข้อหนึ่งถึงข้อสุดท้ายอย่างละเอียด และเรียงลำดับโดยไม่มีผิดพลาด ท่านสามารถแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างหมดจด โดยไม่มีคณะกรรมการคนไหนตั้งใจสงสัย กลายเป็นข้อกล่าวหาทั้งหมดนั้น กลุ่มผู้กล่าวหาเป็นฝ่ายทำให้เกิดขึ้นเองโดยเฉพาะปัญหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ”

ปกครองคนด้วยหัวใจ

ร.ก.ส. มีรูปแบบการให้บริการที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป เพราะเป็นงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่ต้องใช้ “ หัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ (Compassion) ” ความอยากช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นตัวขับเคลื่อน ขณะเดียวกันก็แลกรมาด้วยการทำงานแบบหามรุ่งหามค่ำ เนื่องจากมีลูกค้ารอรับบริการเป็นจำนวนมาก อาจารย์จำเนียร สาระนาค ตรีหนักในข้อนี้เป็นอย่างดี ท่านจึงดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเอาใจใส่ พร้อมรับฟังปัญหาด้วยความจริงใจและหมั่นไปเยี่ยมสาธาหรือหน่วยต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยท่านมักเรียกแทนตัวเองว่าพี่กับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อสร้างความเป็นกันเองและความผูกพันใกล้ชิดแบบพี่น้อง เช่นเดียวกับกรณีของคุณธิดา ไวรศมี อดีตพนักงาน ร.ก.ส. ผู้ก้าวผ่านจุดนั้นมาได้ด้วยข้อคิดของท่าน

“ ตอนแรกที่เลือกสมัครเข้ามาเป็นพนักงาน ร.ก.ส. ได้รับเสียงคัดค้านจากคนในครอบครัว แต่ในที่สุดก็ได้ตัดสินใจทำงานที่นี่และได้บรรจุเป็นตำแหน่งพนักงานการเงิน ผ่านมา สักระยะภาระงานยิ่งเพิ่มทวีคูณขึ้น ทำให้เกิดความเหนื่อยล้า พอเทียบกับเพื่อนรุ่นเดียวกันต่างแข่งหน้าไปเรื่อยๆ ก็เริ่มเกิดความรู้สึกท้อแท้ จึงตัดสินใจเข้าไปพบอาจารย์จำเนียร เพื่อขอลาออก

ซึ่งท่านก็รับฟังด้วยความเข้าใจและเคารพการตัดสินใจทุกประการพร้อมกับพูดว่า **งานที่ทำให้คุณมีความเจริญก้าวหน้ามัน ยังมีอีกมากมายให้คนอย่างคุณเลือก แต่มีงานอะไรบ้างล่ะที่ทำแล้วได้บุญเหมือนที่ทำอยู่กับ ร.ก.ส.** จากคำพูดในวันนั้นคือจุดเปลี่ยนที่ทำให้อยู่กับ ร.ก.ส. ๓๖๕ วันเกษียณอายุ ”

คุณความดีที่จดจำ

หลังจากที่อาจารย์จำเนียร สาระนาค เกษียณอายุ ขณะนั้นท่านมีอายุ 65 ปี และยังคงอยู่ช่วยทำงานให้กับ ร.ก.ส. ต่อมาอีกระยะหนึ่ง จนกระทั่งล้มป่วย ด้วยโรคอัมพาตและทำการรักษาทั้งแพทย์แผนปัจจุบันและแผนโบราณ ทำให้อาการดีขึ้น สามารถลุกนั่งและเดินได้ จนญาติต่างดีใจว่า อาการคงจะดีขึ้นเป็นลำดับ แต่แล้วกลับมี โรคอื่นกำเริบซ้ำขึ้น ทำให้อาการทรุดลง และถึงแก่กรรมอย่างสงบในตอนเย็น ของวันที่ 1 พฤศจิกายน 2524 รวมอายุ 71 ปี 7 เดือนเศษ คำไว้อาลัยส่วนหนึ่ง จากหนังสืออนุสรณ์งานศพของท่านที่เขียนขึ้น

โดยนายสมฤกษ์ เลิศบุศย์ ผู้เป็นทั้งเพื่อนร่วมสถาบันการศึกษาและชีวิตการทำงานของท่าน ยิ่งทำให้เห็นถึงคุณงามความดีของท่านได้แจ่มชัดขึ้น

“ คุณจำเนียร สาระนาค เป็นคนที่รักงานเป็นชีวิตจิตใจ มีความสูงในการทำงาน อย่างหามรุ่งหามค่ำ ถือคติว่า หน้าที่เป็นลำดับหนึ่ง ความรู้เป็นลำดับสอง เป็นคนทำงาน อย่างอุทิศตนจนถึงบางครั้งอาจถึงกับสุขภาพเสื่อมหรือทรุดโทรมลงก็มีได้ย่อท้อ มุ่งแต่ความสำเร็จ ของงานเป็นที่ตั้ง มีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งเป็นลักษณะของสัตบุรุษ แม้ว่า ร่างกายสังขารจะสูญสลายไปตามกฎสภาวะธรรม แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณที่ได้สร้างไว้จะคงอยู่ ในโลก ฝังอยู่ในจิตใจของบรรดาญาติมิตรทั้งหลาย สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า สมุโต สคฺคปรายนา ซึ่งแปลความว่า สัตบุรุษมีสวรรค์เป็นที่ไปเบื้องหน้า ”

